

Traduint el traductor

Visat núm. 20

(octubre 2015)

per Joan Navarro

Hypotheses non fingo. O sí. Un poeta feny la pasta informe d'allò que amb el temps esdevindrà poema. Procura la consistència d'aquest material. Hi dóna forma. Expressa en paraules el que fins ara semblava intraduïble. L'esquelet del poema. La carn del poema. Els suc. Els intricats viarans. Els brots dels versos. El poema...

El poeta, aleshores, podríem dir que esdevé com un primer traductor. Ha abocat allò que s'ha dit en un sistema d'expressió, al qual només ell té accés, en un altre sistema, diguem-ne públic. Hem de suposar, per tant, que allò que existeix abans del poema ja està inserit en algun tipus de llenguatge i, en conseqüència, que hi ha la possibilitat de trobar les claus de la seua lectura, de traduir a un altre llenguatge allò que és magma i que deixarà de ser-ho quan un nou llenguatge l'amansisca. Quan perda els trets del seu estat salvatge, del seu fosc origen silvestre i, alhora, cultural i neuronal. Tindríem, així, un poeta ensinistrador, traductor, constructor... Autor de poemes-casa. On el poeta s'arrecere. On el lector s'arrecere. On tots dos puguen aixoplugar-se fugint de les inclemències de l'ànima o festejar la vida que se'n va per les seues obertures mal tancades, per les costures dels temps. I és ara que el traductor que no és poeta, o sí, haurà de construir/reconstruir allò que ha alçat el poeta / l'altre poeta. Fonaments. Murs de càrrega. Parets mestres. Espais badívols. La coberta. Jàsseres. *Pugeu la biga mestra, fusters!* Les bigues mestres del poema. El petit pati. El pou. El fresc celler. Els corredors que ens menen d'una part del poema a l'altra. De l'espai poema. De l'univers poema. Traduir un poema per viure-hi, com se suposa que va fer l'autor en alçar-lo. Viure-hi mentre el construïa. Viure-hi després de construir-lo. Viure-hi cadascuna de les vegades que el llegia. On podia arrecerar-s'hi. Traduir. Transvasar. Transvasar què? De vegades tenim la sensació que els traductors som totpoderosos i podem fer un transvasament complet. Integral. Total. Com si fos calcat. De la cubeta A passariem els materials a la cubeta B. Que B serà A, que tindrà el mateix tipus d'entitat que el seu original que ja ha passat pel sedàs d'una primera «traducció». B vivint una vida paral·lela, respirant A, com si fos A. Però, realment, això és possible o hem de fer renúncies? Renunciar a què? Al ritme, a la rima -si és el cas; a la foscor -si també és el cas...? Hem d'encendre la bombeta que l'il·lumina i estalviar d'aquesta manera al futur lector més d'algun desassossec? Què hem de fer? Què fem els traductors en traduir un poema? Fer, fer... fem el que podem. De vegades tenim èxit i podem fer més. D'altres, però, els nostres resultats són més aviat modestos. Tot depèn de les pretensions, de les nostres pretensions com a lectors, constructors i transvasadors. Diu Orides Fontela: *Com as mãos nuas / lavar o campo: // desnudar a estrela essencial / sem ter piedade do sangue. / Amb les mans nues / llaurar el camp: // despullar l'estrela essencial / sense tenir pietat de la sang...* Al que modestament aspire és a acostar el lector al poema mare, al poema en la seua llengua original, que té davant i pot consultar. No aclarir-li'l. No desplegar-li catifes per on pugua transitar millor, més còmode. No preparar-li el camí. No donar-li més claus de lectura que les claus que el poema mateix diu, que el poema mateix mostra. Perquè les que no mostra... *Es schweig die Seele den blauen Frühling.* / L'ànima calla la blava primavera, diuen Georg Trakl i Feliu Formosa. Això mateix. Tenim dret a fer parlar l'ànima si ella calla la blava primavera? Enganxats a les paraules de l'enigma, intentarem mostrar-lo tal com és...